

УДК 378.091.12:159-051:37.015.31(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-68-71

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ

Барчі Б.В.

DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF STUDENTS OF PSYCHOLOGISTS

Barchi Beata

У статті аналізується проблема творчого мислення як способу визначення соціокультурної епохи та інтелектуальної діяльності людини. Доведено, що поняття «мислення» виникає разом з пізнанням реальності, в результаті чого людина починає усвідомлювати себе, своє «Я», свої можливості. Проаналізовано вимоги до організації навчального процесу. Обґрунтовано принципи організації практики з метою розвитку творчого мислення студентів-психологів.

Ключові слова: творче мислення, практична підготовка, практика, студент-психолог, креативність, дивергентне мислення

The article analyzes the problem of creative thinking as a way of defining the socio-cultural era and intellectual activity of man. It has been proved that the concept of "thinking" arises together with the knowledge of reality, as a result of which one begins to realize himself, his "I", his capabilities. The focus is on the characterization of ways of organizing mental activity. The paradigm of determining the creative thinking of the personality has been illuminated. Requirements for organization of educational process have been analyzed. Principles of organization of practice with the purpose of development of creative thinking of students-psychologists have been substantiated. As a result of the analysis it is concluded that the main direction of development of creative thinking in the conditions of study in higher education institution should be its qualitative complication due to the formation of systemic thinking. Conditions of forming of creative thinking at students are considered and attention is paid to the role of practice in the organization of educational conditions for the preparation of qualified personnel of a new type.

Key words: creative thinking, practical training, practice, psychology student, creativity, divergent thinking.

Курс України на інтеграцію вітчизняної освіти з європейським і світовим освітнім простором передбачає підготовку висококваліфікованих фахівців з яскраво вираженим потенціалом до творчої діяльності, професійного розвитку, а також конкурентно здатних на ринку праці. У зв'язку з цим, метою закладів вищої освіти є формування у студентів сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей, навичок самостійного наукового пізнання, що веде до самореалізації особистості.

Таким чином, основою професійної освіти повинна стати практична підготовка фахівця, здатного вирішувати навчально-творчі завдання. Виходячи з вище викладеного, метою даної статті є дослідження проблеми організації навчальної та виробничої практики студентів, як осередка спрямованого на творче оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками та на розвиток творчого мислення студентів психологів.

Питання підготовки і професійного становлення майбутніх психологів представлені в роботах Л.В. Долинської, С.Д. Максименка, В.Г. Панка, Н.І. Повякель, Л.І.Уманец, Н.В. Чепелева та ін.

Максименко С.Д. стверджує, що без дієвого механізму творчості складно собі уявити розвиток інтелектуального і духовного потенціалу України. У процесі дослідження психологічних особливостей створення людиною нових технологій, академік звертає увагу на

те, що видатні наукові досягнення, безперечно - продукт системи освіти, яка розвиває в людині - від малого до великого - творчі здібності [1].

Повякель Н.І. зазначає, що креативність необхідна практичним психологам як в професійному спілкуванні, так і в процесі розв'язання професійно-психологічних завдань. Постійно спілкуючись у своїй професійній діяльності з іншими людьми, своїми реальними або потенційними клієнтами, їх оточенням, психолог не може бути ефективним і успішним, якщо йому не властиві різні якості креативності. До таких професійно важливих якостей автор відносить гнучкість, швидкість, точність, оригінальність, багата уява, структурованість і організованість [3]. Л.Г. Подоляк і В.І. Юрченко говорять про те, що в процесі професійної підготовки студент повинен навчитися розробляти для себе найважливіші евристичні прийоми. Серед параметрів креативності дослідники виділяють оригінальність, семантичну гнучкість, образну адаптивну гнучкість і здатність породжувати нові ідеї в нерегламентованих умовах [4]. Проблеми організації навчального процесу, спрямованого на розвиток творчого потенціалу студентів розглядаються сучасними дослідниками В.І.Загвязінським, І.А.Зязюном, Е.В.Лузік, В.О.Моляко, В.В.Рібалко, С.А.Сисоевой і ін.

Лузік Е.В. зазначає, що в основі професійно-творчої підготовки повинна бути навчально-пізнавальна діяльність студента, спрямована на рішення діалектичного протиріччя між «старим» і «новим». Отже, закономірності творчого процесу повинні накладати певні вимоги на структуру і зміст навчальних дисциплін, на організацію творчої навчально-пізнавальної діяльності студентів [2].

Основними вимогами до організації навчального процесу, С.А.Сисоева називає: ефективне використання навчального часу для підвищення рівня знань, умінь і навичок студента; розвиток творчого мислення студентів і оволодіння практичними навичками дослідницької діяльності; отримання студентом нових ідей і результатів, узагальнень (як об'єктивно нових, так і суб'єктивно нових); виявлення індивідуальних досягнень в когнітивній сфері; створення особистого досвіду професійної діяльності та апробація його на практиці [5].

Таким чином, з метою розвитку творчого мислення студентів-психологів, організація практики повинна будуватися на наступних принципах: створення умов для прояву творчості студентів (спільний пошук і колективне обговорення питань, стимулювання і ініціативи, самостійність у навчальній діяльності, створення проблемних ситуацій, заохочення оригінальних пропозицій, доброзичливість в оцінюванні та способи їх усунення помилок); введення в програми практики науково-дослідної роботи, складання рекомендацій; виховання у студента внутрішньої потреби в поглибленні і оновленні продуктивних особистісних знань; формування вміння приймати рішення, конкретизувати завдання, визначати методи і способи вирішення проблем, які можуть виникати під час реалізації поставленої мети; забезпечення дієвого управління процесом проходження практики; систематичне введення організаційних, методичних і наукових інновацій в процес практичної підготовки студентів-психологів.

Проаналізувавши програми практик для студентів спеціальності «Психологія» провідних вузів України нами були сформульовані основні етапи організації і проведення практики студентів.

Перший етап - підготовчий. За півроку до початку практики, для студентів читається установча лекція, на якій їх знайомлять з програмою практики. Разом з викладачем студенти обговорюють основні цілі практики і можливі бази для її проведення. Студенту надається можливість самостійно вибрати базу практики. Керівник практики розкриває перспективи її проходження, мотивує, консультує.

Другий етап - планування. Разом з викладачем і психологом установи, де буде проходити практика, студенти знайомляться з нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність практичного психолога, основними напрямками його роботи, проходять інструктаж з техніки безпеки, складають і затверджують індивідуальний календарний план проходження практики студентом.

Третій етап - практична робота. Змістом цього етапу роботи є збір інформації про досліджуваного і групи, особливості проведення психологом установи різних видів робіт (тематичні бесіди, виховні та просвітницькі заходи тощо). Самостійне проведення виховного заходу і психодіагностики випробуваного і групи. Практична робота проводиться з використанням таких методів як: спостереження, експеримент, інтерв'ю, опитування, робота з літературою. Психолог установи супроводжує практичну діяльність студента-практиканта - спостерігає, надає допомогу (якщо є потреба), консультує.

Четвертий етап - аналіз результатів дослідження. Включає обробку результатів психодіагностики, написання психологічної характеристики одного випробуваного і групи. Студент-практикант аналізує заняття, проведені психологом установи, а також здійснює самоаналіз самостійно проведеного виховного заходу.

П'ятий етап - звіт. Передбачає оформлення щоденника практики, який включає аналіз проведеної роботи, план-сценарій виховного заходу, психолого-педагогічні характеристики випробуваного і групи. Також студент-практикант готує звіт про виконання індивідуального плану роботи під час проходження практики.

Шостий етап - заключний. На цьому етапі відбувається підведення підсумків і оцінка результатів проведеної роботи. Психолог бази практики складає характеристику студента-практиканта і висловлює свої побажання щодо впровадження інновацій в процес практичної підготовки студентів-психологів. Керівник практики оцінює роботу студентів і разом з ними здійснює аналіз ефективності проходження практики, а також розробляє пропозиції щодо її удосконалення.

Таким чином, в процесі проходження практики у студентів формуються продуктивні вміння і навички психодіагностичної, педагогічної, а також організаційної роботи. Студенти розвивають комунікативні здібності в процесі спілкування з психологом установи та керівником практики, а також проведення заходів з випробуваними. У них розвивається творче мислення в процесі вирішення проблемних питань, які виникають під час проходження практики, починаючи з вибору бази практики, методів психодіагностики, розробки сценарію проведення виховного заходу і закінчуючи написанням психологічних характеристик, щоденника та звіту. На нашу думку, це дозволить майбутнім психологам не тільки якісно виконувати професійні обов'язки, але і працювати над удосконаленням своєї професійної діяльності.

Виділення етапів організації та проведення практики дозволило нам планово підійти до підбору критеріїв творчого мислення студентів-психологів. Так, ми вважаємо, що на етапі практики відбувається розвиток критерію самостійності творчого мислення. Дане твердження обумовлюється тим, що сам процес ознайомлення студента з програмою практики, обговорення її цілей і перспектив проходження є стимулом для прояву умінь майбутніх психологів самостійно ставити нові завдання, знаходити шляхи і способи їх вирішення, враховуючи при цьому знання та досвід інших людей.

Отже, підводячи підсумки можемо сказати, що практика сприяє розвитку творчого мислення студентів, що в свою чергу, є стимулом для поповнення своїх професійних знань, умінь і життєвого досвіду. Виділення критеріїв розвитку творчого мислення студентів-психологів в процесі практичної підготовки дозволило скласти якісну характеристику рівнів його розвитку (високий, середній і низький).

Високий рівень розвитку творчого мислення студентів характеризується тим, що майбутні психологи на всіх етапах проходження практики яскраво демонструють нешаблонне мислення: вміння самостійно ставити і шукати шляхи вирішення завдань; здатність бачити оригінальні виходи з нестандартних ситуацій; оволодіння високим рівнем комунікативних умінь; прояв пізнавальної активності до професійної діяльності психолога.

Середній рівень розвитку творчого мислення студентів-психологів свідчить про можливість ним виділяти проблеми і ставити завдання за допомогою підказок, проте інтелектуальний і емоційний рівень готовності до творчого пошуку присутній для їх

вирішення.

Показниками низького рівня розвитку творчого мислення студентів-психологів є: стереотипне мислення, яке проявляється в нездатності майбутніх психологів до самостійного висунування, як самих завдань, так і варіантів їх вирішення.

Список використаних джерел

1. Максименко С.Д. Загальна психологія: підручник / С.Д. Максименко. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 704 с.
2. Лузік Е.В. Роздуми про вищу технічну освіту України: Наукове ювілейне видання / Е.В. Лузік. – К.: «Видавництво Астрапрінт», 2011. – 231 с.
3. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога: монографія / Н.І. Пов'якель. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2003. – 259 с.
4. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
5. Сисоєва С.О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Неперервна професійна освіта / за ред. І.А. Зязюна. – К.: АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, 2000. – 273 с.

References

1. Maksymenko, S.D. 2004. *Zagalna psihologia [General psychology]*. 2nd ed. Vinnytsia: Nova Kniga.
2. Luzik, E.V. 2011. *Rozdumi pro visu tehnicnu osvitu Ukraini: Naukove uvilejne vidanna [Reflections on Higher Technical Education in Ukraine: Scientific Anniversary Edition]*. Kyiv: Vidavnicтво Astraprint.
3. Povakel, N.I. 2003. *Profesijogenez samoregulacii mislenna praktичного psihologa: monografija [The professional psychogenesis of the self-regulation of the thinking of a practical psychologist: monograph]*. Kyiv: NPU im. M.P. Dragomanova.
4. Podolak, L.G. and Urcenko, V.I. 2008. *Psihologia visoi skoli [High School Psychology]*. 2nd ed. Kyiv: Karavela.
5. Sisoeva, S.O. 2000. Tehnologizacija osvitnoi dialnosti v umovah neperervnoi profesijnoi osviti [Technologization of educational activity in the conditions of continuous professional education]. In: I.A. Zazun, ed. 2000. Continuing professional education. Kyiv: APS of Ukraine, Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education.

УДК 159.953:81'36:811.111(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-71-74

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Барчі Б.В., Кравченко Т.М., Мартин Н.В.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF ENGLISH GRAMMAR LEARNING

Barchi Beata, Kravchenko Tetyana, Martyn Natalia

У статті аналізуються психологічні особливості навчання граматичного матеріалу студентами під час вивчення дисципліни «Практична грамати́ка». Визначаються також особливості психічної діяльності студентів, розвитку їхніх когнітивних процесів. Охарактеризовано систему завдань і вправ, при виконанні яких має місце напружена аналітична діяльність.

Ключові слова: граматичний матеріал, комунікація, граматичний навик, синтагма.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>